

BYZANTIJSCH E RELIEFS

DOOR THOLE BEISHUIZEN

DE bevrijding van het primitieve Christendom uit het onvrijwillig als toevlucht gezochte duister der catacomben, bracht in de vierde eeuw van onze jaartelling rondom de Middellandsche Zee een cyclus van bijzondere verschijnselen teweeg. In de eerste plaats een kerkelijke politiek, die de Oudheid niet had gekend, en die uit verscheidene centra tegelijk bedreven werd, zoowel ondergronds als openlijk, in een scheuring en tegenstrijdigheid van beginselen als aan weinig geestelijke bewegingen ooit eigen zijn geweest. Immers: het Christendom werd onmiddellijk na de stichting van de officieele kerk van Sint Petrus, verschillend belichaamd te Rome, Alexandrië, Antiochië en in de groeiende wereldstad aan de Bosporus, Byzantium, door Constantijn den Groote tot een „Nova Roma” verheven. Behalve de onderling twistende priesterschappen, die zich nimmer tot één alles-overbruggende Kerk lieten samensmelten, kwamen er vooral in de Levant een groot aantal secten van geloovigen op, die zich noemden met de namen van hun voorgangers: Arianen, Basilidianen, Neo-Platonische wijsgeeren, Gnostici die de leer van Christus uitlegden in verband met de Gnose of het overgeleverde geheimweten van den Tempel van Egypte, en andere. Zelfs werd in de loop der eeuwen de Patriarch van Byzantium naast den Paus van Rome zoo machtig, dat kort na de periode van Karel den Groote, die Rome krachtig had gesteund, de kerk van Oost-Europa op eigen vuist politiek ging bedrijven, hetgeen geëindigd is met het bekende Schisma van 868 tot 1054.

Het is dan ook geen wonder dat „Anatolië”, zooals Klein-Azië door de moderne Grieken nog steeds genoemd wordt, een haard werd van theologische twisten en bewegingen. Hier stroomde, na de val van Rome als wereldrijk, alles samen hetwelk in het Oosten een of andere vorm van rechtstreeksch heidensch, of afvallig-Christelijk, geloof aanhing. In Byzantium was het bereik van de strijdbare, steeds machtiger wordende officieele Pontiefen minder groot dan wáár ook aan het Middellandsche Zee-bekken, en de prachtige koopstad op de grens tusschen drie werelddeelen huldigde vóór alles nog steeds het antieke Grieksche wezen. De Egyptische en Syrische denkers, geleerden en „profeten” vonden in Byzantium een gastvrij onthaal. Al hadden strenge en vrome keizers, Constantijn de Groote, de beide Theodosius, Justinianus, met meedoogenlooze bullen de philosophenschool van Athene, de Mysteriën van Eleusis, en het Orakel van Delphi in de ban gedaan en vernietigd; al waren op die plaatsen groote verwoestingen aangericht, en de Homerische goden van goud en ivoor en marmer naar Byzantium in het Hippodroom gesleept om als versiering te dienen, toch voelde men in het